

2021-10-01

s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

Remissvar: Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU 2021:34)

Svenska Logopedförbundet tackar för möjligheten att yttra sig över betänkandet Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU 2021:34).

Svenska Logopedförbundet ställer sig bakom utredningens intention att göra omtag kring vårdkedjan och betona vikten av sammanhållen vård för barn och unga. Vi välkomnar föreskrifter om hälso- och sjukvårdens arbete för att främja hälsa och förebygga ohälsa och att utredningen uppmärksammar många av de brister som föreligger i dagsläget.

Som förbund organiserar vi Sveriges logopeder. Vi har i dag cirka 2300 medlemmar vilket är en stor del av kåren. Logopeder arbetar med barn och unga med svårigheter inom tal, språk, kommunikation, läs- och skrivutveckling, sväljning och ätande inom en mängd verksamheter. Utifrån omhändertagandet av denna stora grupp barn och unga (prevalensen enbart för språkstörning är ca 8% och ovanstående svårigheter ingår naturligtvis som del i många andra funktionsnedsättningar) vill vi inkomma med nedanstående kommentarer och synpunkter.

Nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga

Svenska Logopedförbundet välkomnar att ett nationellt hälsovårdsprogram för hälsofrämjande och förebyggande insatser riktade till barn och unga tas fram. Vi instämmer också i att resurser måste tillföras som en del av hälsovårdsprogrammet. Det bör finnas tillgång till tvärprofessionella team som kan göra breda bedömningar av barns och ungas behov av insatser, särskilt när det behövs fördjupade insatser på selektiv eller indikerad nivå.

Eftersom språkliga och kommunikativa svårigheter både är vanliga men också för med sig stora konsekvenser för barn och ungas välmående, utbildning och psykiska hälsa, är det mycket viktigt att logopeder blir en självklar del av dessa tvärprofessionella team. Tillsammans med övriga professioner, utifrån respektive kompetens och kunskapsområde, kan logopeder i teamen bidra till en helhetssyn på barnets eller den unges behov och de åtgärder som bör vidtas på olika arenor.

Uppdraget att ta fram ett nationellt hälsovårdsprogram har redan getts till Socialstyrelsen och Svenska Logopedförbundet ser fram emot att bli inbjuden att delta i det arbetet.

Förtydligande av skyldigheten att arbeta för att främja hälsa

Svenska Logopedförbundet tillstryker förslaget att i hälso- och sjukvårdslagen tydliggöra att hälso- och sjukvården ska arbeta för att främja hälsa, inte enbart förebygga ohälsa. Att detta tydliggörs i ett

nationellt program ger bättre förutsättningar att främja en mer jämlik, god och likvärdig vård, men Svenska Logopedförbundet vill även understryka att det krävs förutsättningar, kompetens och resurser för att genomföra det. Dessutom är det av största vikt att programmet faktiskt förankras i alla faser bland regionerna, för att resultatet ska bli en likvärdig vård oavsett region men också för att glapp mellan olika verksamheter ska överbryggas och mer specialiserad kompetens ska kunna komma in tidigare i vårdprocessen. Speciellt inom det logopediska fältet visar forskningen tydligt på betydelsen av tidiga insatser.

Förstärkt samverkan

Svenska Logopedförbundet delar utredningens synpunkter om att samordning mellan hälso- och sjukvård, socialtjänst och skola behöver utvecklas och stärkas. Ansvarsfördelningen och kontaktvägarna mellan huvudmännen bör tydliggöras för att främjandet av en mer jämlik hälsa ska bli möjlig.

Svenska Logopedförbundet vill här särskilt lyfta vikten av förbättrad samordning mellan kommuner och regioner vad gäller barn och ungdomar med språkstörning, och behovet av att tillräckliga resurser tillförs.

Språkliga och kommunikativa svårigheter utgör riskfaktorer för psykisk ohälsa och utanförskap senare i livet, men med förebyggande insatser och rätt stöd kan den språkliga sårbarheten minskas och eleverna uppfylla kunskapskraven. Att elever med språkliga och kommunikativa svårigheter får rätt stöd i förskola och skola är oerhört viktigt. Därför bör logopedier finnas som ordinarie och lagstadgad yrkesgrupp inom elevhälsan och till fullo delta i elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete.

Redan nu är logopedier en växande profession inom skolan, i nuläget är cirka 300 logopedier kopplade till kommunal elevhälsa. Men tillgången är mycket ojämn, i vissa kommuner (som exempelvis Malmö och Norrköping) finns över 20 logopedier inom elevhälsan, medan många kommuner inte har tillgång till någon logoped alls. Det innebär i praktiken ett högst ojämnt omhändertagande av de elever som behöver logopediskt stöd. En utbyggd elevhälsa, där det finns flera professioner med kunskap om funktionsnedsättningar och de utmaningar som det innebär, är av största vikt för att alla barn ska få den utbildning de har rätt till och inte bli diskriminerade på grund av funktionsnedsättningar.

Svenska Logopedförbundet välkomnar också förslaget om en särskild vägledning om skolhuvudmäns och rektorers ansvar i fråga om hälso- och sjukvård. Deras kunskaper om elevhälsans medicinska insatser, och skolhuvudmännens ansvar som vårdgivare, behöver öka och bli mer likvärdig för att ge rätt möjlighet att rätt resurssätta verksamheterna. Så länge det är den enskilde skolhuvudmannens ansvar att besluta om tillgången till elevhälsans kompetenser kommer tillgången till logoped att variera.

Vi vill i detta sammanhang även lyfta vikten av samverkan mellan skolhuvudman och region när det gäller ansvar och roller i förskrivning och tillhandahållande av digitala hjälpmedel för kommunikation, samt instämna i att det finns behov av tydliggöranden när det gäller elevhälsans dokumentation.

Svenska Logopedförbundet vill även särskilt lyfta habiliteringens roll och kompetenser. Vi hade gärna sett resonemang om hur den kompetens och kunskap habiliteringen besitter kan komma till bättre användning och finnas närmare andra delar av systemet, exempelvis barn- och ungdomspsykiatri, barn- och ungdomsmedicin och socialtjänst, i en sammanhållen hälso- och sjukvård för barn och unga.

Bättre stöd till barn och unga med psykisk ohälsa

Barn och unga med språkstörning och kommunikationssvårigheter riskerar i större utsträckning jämfört med jämnåriga att drabbas av psykisk ohälsa, och risken ökar i relation till omfattningen av de språkliga svårigheterna. Behandlingsmetoder, arbetssätt och upplägg för stödet till barn och unga med psykisk ohälsa bör därför utformas och anpassas för att möjliggöra tillgänglighet för personer med kommunikativa och språkliga svårigheter. Logopeder bör vara delaktiga i utformning samt anpassning kring behandlingsmetoder samt behöver även finnas nära verksamheterna för att kunna utbilda och handleda personal kring barn med språkliga svårigheter kontinuerligt.

Barnrättsperspektiv

Svenska Logopedförbundet delar utredningens bedömning om att omställningen om en god och nära vård behöver stärkas med ett barnrättsperspektiv. Vi vill särskilt betona vikten av att även barn och unga med språkliga och kommunikativa svårigheter ges förutsättningar att uttrycka och förmedla tankar och åsikter.

Förutsättningar för ett samlat huvudmannaskap

Vi delar utredningens syn på huvudmannaskapet vad gäller primärvårdens aktörer, elevhälsan och regionen, men vill understryka behovet av en tydligare ansvarsfördelning inklusive tydliga gemensamma och överlappande ansvarsområden. Frågan är dock komplex och utredningens gedigna beskrivning av för- och nackdelar är viktigt kunskapsunderlag inför fortsatt bevakning av frågan.

Kerstin Wiström

Förbundsordförande
Svenska Logopedförbundet